

תמצית

הוגנות מערכת המיון להשכלה הגבוהה כלפי מבקשי תנאים מותאמים בבחינה הפסיכומטרית (בשפה העברית)

דביר קלפר, אליוט טורוול, תמר קנת-כהן וכרמל אורן

במחקר זה נבדקה הוגנות מערכת המיון לאוניברסיטאות כלפי מבקשי תנאים מותאמים בבחינה הפסיכומטרית. בפרט, מחקר זה עוסק הן באלו שביקשו וקיבלו התאמות, הן בנבחנים שבקשתם סורבה אם מסיבות טכניות אם מסיבות מקצועיות.

מבקשי ההתאמות חולקו לפיכך לחמש קבוצות: שלוש קבוצות שקיבלו התאמות - בעלי לקויות למידה, בעלי בעיות קשב וריכוז ובעלי מגבלות פיזיות - ושתי קבוצות שבקשתם לקבל התאמות נדחתה - האחת בשל סיבות טכניות (חוסר נתונים), והשנייה מנימוקים מקצועיים.

שאלת ההוגנות נבדקה משני היבטים: ההיבט של הטיה בבחירה וההיבט של תוקף דיפרנציאלי. לצורך בדיקת הטיה בבחירה נעשה שימוש במודל הרגרסיה של קלירי (Cleary, 1968), שבדק ניבוי דיפרנציאלי. השימוש במודל זה, המביא בחשבון את מגבלות התוקף של החזאי, מומלץ מבחינה מקצועית (AERA/APA/NCME, 1999) והוא השיטה המקובלת ביותר לגילוי ואיתור הטיה בבחירה (Young, 2001). לצורך בדיקת התוקף הדיפרנציאלי נעשה שימוש במקדמי המתאם.

נערכו שני מחקרים השונים ביניהם באופן הגדרת קבוצת ההתייחסות (נבחנים בתנאים רגילים), שאלה מושוות קבוצות המוקד. המחקר הראשון בוצע באופן מסורתי כפי שנעשה עד היום במחקר מעין זה - קבוצת ההתייחסות היא כלל הנבחנים ה"רגילים". מחקר זה מאפשר להשוות את תוצאות המחקר הנוכחי לתוצאות שהתקבלו בעבר. המחקר השני משתמש בשיטת ציוני הנטייה על מנת לבחור, בעבור כל קבוצת מוקד (שחבריה ביקשו התאמות), תת-קבוצה מתוך קבוצת ה"רגילים" שהיא בעלת אפיוני רקע דומים לאלו של קבוצת המוקד.

המחקר בוצע על נתוני 124,501 סטודנטים מכל האוניברסיטאות בישראל, אשר למדו בשנה א' במחזורים 2002/3 עד 2008/9 ב-2,036 חוגים שונים ואשר נבחנו בבחינה הפסיכומטרית החל ממועד יולי 2000 בשפה העברית.

בשני המחקרים נמצאו תוצאות זהות כמעט לגבי שאלת התוקף הדיפרנציאלי. בשאלת ההטיה בבחירה התקבלו בשני המחקרים תוצאות דומות, כאשר גודלי האפקט היו קטנים יותר בשיטת ציוני הנטייה. לא נמצאה הטיה בבחירה לטובת או לרעת בעלי לקויות למידה, בעלי בעיות קשב וריכוז ואלה שבקשתם נדחתה מנימוקים מקצועיים; נמצאה הטיה קלה לטובת קבוצת בעלי המגבלות הפיזיות (ניבוי יתר) ולרעת קבוצת הנבחנים שבקשתם נדחתה בשל חוסר בנתונים (ניבוי חסר).

מקדמי התוקף של ציוני הבחינה הפסיכומטרית היו זהים עבור קבוצת ההתייחסות (קבוצת ה"רגילים" שלא ביקשו התאמות בהתאם להשוואה שבוצעה) וקבוצות המוקד (חמש קבוצות המחקר). לעומת זאת, מקדמי התוקף של הבגרות וציון הסכם היו גבוהים יותר עבור קבוצת ההתייחסות מאשר עבור קבוצות המוקד (פרט ל"חסרי הנתונים"), במיוחד, בקרב בעלי לקויות למידה ובעלי בעיות קשב וריכוז.